167. Hossmo kyrka.

Pl. 102.

Litteratur: S. B. F. Jansson i Fornvännen 1959 s. 104 f.

Utom de hällar, vilka ingingo i den stenkista, som påträffades under golvet i Hossmo kyrka, och av vilka en var försedd med runinskrift (Sm 166), fann man även på andra ställen i samma kyrka ristade fragment av gravkisthällar. Dessa beskrivas av S. B. F. Jansson i Fornvännen 1959 s. 104 f. Ett av dem bär runinskrift. Om detta läses följande (s. 104 f.):

»I fönsteromfattningen på västsidan upptäcktes ett vackert, reliefhugget fragment.

Kalksten. Mått 36 × 24 × 5 cm. Ornamentiken består av typisk runstensornamentik från 1000-talet; längs ristningsytans kant löper ett upphöjt runband. Endast fyra hela runor återstå.

Inskrift:

... - **ri** · **li** ...
1 5

Till läsningen: Av runan 1 återstår nedre delen av en snedställd bst. Runan har sannolikt varit **u**.

Runföljden 1–3 utgör sannolikt slutet av ett personnamn i nominativ och runföljden 4–5 början av ordet **lit**. Fragmentet förvaras nu på vapenhusvinden.»

168. Hossmo kyrka.

Pl. 104.

Litteratur: Skriftväxling mellan Riksantikvarien och Pastorsämbetet i Ljungby 1926–1927 (ATA); M. Hofrén: Skrivelse till Riksantikvarien 1927 (ATA); B. Helmfrid: Kalmar läns runinskrifter (ATA) s. 47, i Kalmar läns fornminnesförenings medd. 1937 s. 137; S. B. F. Jansson i Fornvännen 1959 s. 105.

Äldre avbildningar: Helmfrid: fotos i Kalmar läns runinskrifter pl. 9 fig. 1–2.

År 1926 upptäckte riksantikvarien S. Curman vid ett besök i Hossmo kyrka ett runstensfragment av kalksten i stigluckans golv. Det uttogs ur golvet och förvaras på vapenhusets vind.

Toppen är avslagen och på pl. 104 placerad i sitt läge. Av ristningen finns endast mycket obetydliga rester kvar. Dessa voro ifyllda med färg vid min undersökning. Höjd utmed den högsta kanten 78 cm, bredd 47 cm. Runorna äro 5–6 cm höga.

Inskrift:

... **s** - - - - **u** · - - ...
1 5

Till läsningen: Den sista runan är en hst med två bistavsliknande streck ᛋ; något av dessa kan vara naturlig fåra, runan **a** eller **n**?

169. Ljungby kyrka.

Pl. 101.

Litteratur: Kyrkoinventarium 1830 (ATA); H. Th. Ringberg: Brev till R. Dybeck den $^{25}/_{11}$ 1859 (ATA); N. I. Löfgren: Calmar och dess stift på fasta landet (ATA) 1 s. 220, 225; N. Linder: Om allmogemålet i Södra Möre (1867) Inledning p. VII; E. Ihrfors: Smolandia sacra (ATA) 4 s. 35; J. A. Johnsson: Beskrivning den $^{16}/_{1}$ 1889 (Kalmar museums arkiv);

E. Brate: Reseberättelse 1904 (ATA); B. Helmfrid: Kalmar läns runinskrifter (ATA) s. 48, i Kalmar läns fornminnesförenings medd. 1937 s. 138.

Äldre avbildningar: Ihrfors: teckning i aa s. 192; Brate: foto 1904 (ATA); M. Hofrén: foto 1926 (ATA); Helmfrid: fotos i Kalmar läns runinskrifter pl. 9 fig. 3–4, i Kalmar läns fornminnesförenings medd. 1937 s. 140 och i ATA.

Stenen sitter i tornets västra vägg i Ljungby kyrka, till höger (S) om huvudingången. Dess nedre kant befinner sig 117 cm över marken. Dess ursprungliga plats är icke känd. Tornet, där stenen nu är inmurad, hör till de partier av den i övrigt medeltida kyrkan, som nybyggdes 1857.

Stenen, som tidigast omnämnes i kyrkoinventariet 1830, hade emellertid sin plats i västra delen av kyrkan även före ombyggnaden. Om detta berättar Löfgren år 1872 (s. 225): »Till höger om torndörren när man ingår i kyrkan, sitter inmurad ett par alnar öfver jorden den runsten, som war inmurad nedre vid marken i gamla tillbyggnadens nordwästra hörn, hvilken tillbyggnad bortrefs då tornet byggdes.» Denna »tillbyggnad» var den nedre delen av gamla tornet såsom framgår av Löfgrens planritning s. 217 och notisen s. 220: »Kyrkan hade torn, hvilket för sin bofällighet nedtogs i Prosten E. Melins tid (1698–1711) och täcktes derefter jemnt med taket.» Den södra delen av detta utrymme var vapenhus, den norra, där stenen satt inmurad på utsidan, var materialbod (Löfgrens planritning s. 217). Nils Linders uppgift, att stenen skulle ha satts in i det nya tornet först 1866, är missvisande. Av ett brev från v. pastorn i Ljungby H. Th. Ringberg till R. Dybeck den $^{25}/_{11}$ 1859 framgår tydligt, att stenen redan då hade fått sin nuvarande placering, vilket alltså bör ha skett i direkt samband med tornbygget. Ringberg skriver: »att en gammal sten, hvarå oläsliga runor funnos, och som fanns i Ljungby kyrkas äldre mur, blef insatt i tornmuren, men nu ett stycke ofvan jord, i stället för att den var satt förut i sjelfva jordkanten. Någon afskrift eller afritning af denna sten finnes ej att tillgå. Med något besvär att bortskaffa kalken, hvarmed den är öfverstruken, kan den ännu blifva synlig, men såsom oläslig, förtjänar ej att använda möda derå.» Den nämnda överrappningen bestod ännu vid Linders besök 1866 men avlägsnades kort tid därefter.

I ett brev från komministern i församlingen J. A. Johnsson den $^{16}/_{1}$ 1889 finnes också en redogörelse för Ljungbystenen: »Stenen har af ålder suttit fastmurad i vestra gafveln af kyrkans vapenhus, hvars ålder ingen känner. Ingen vet, hvarifrån runstenen togs. Vår vän Abrahamsson i Ljungby omtalar, att stenen på nämnda plats var öfverrappad med kalkbruk ända till för omkr. 40 år sedan, då 'en vandrande gesäll' kom till Ljungby och frågade efter en runsten, som skulle finnas i vestra gafveln af kyrkans vapenhus, men som ingen kände. Säker på sin sak fick 'gesällen' vederbörandes tillåtelse att borthacka rappningen här och der och i sjelfva jordkanten låg stenen, till hälften i jord, den andra halfvan ofvan jord. Får man icke genom frånskiljande af de landtliga fantasierna följande fakta månne: stenen var känd och beskrifven någonstädes; den vandrande gesällen var en fornforskare (Kära bror känner kanske till sådana där gesäller). De där Ljungbygubbarna som byggde vapenhuset hafva nog tagit stenen någonstädes på backarna mellan kyrkan och Kranklösa såsom god fyllnad i muren. Stenen är nemligen af granit. Detta omtalade vapenhus nedrefs 1856 och 1857–58 uppbyggdes nuvarande tornet, deri stenen fick sin plats och öfverrappades äfven nu. Och så satt den der fördold till Lektor N. Linder i Stockholm under en resa med en Ljungbybo mellan Kalmar och Wassmolösa gästgivaregårdar händelsevis fick höra talas om stenen och lyckades så intressera sin skjutsbonde, som var kyrkovärd, att denne lät borthacka smetet.»

Stenens från rappning fria yta är 143 cm lång, 93 cm bred på det bredaste stället. Runorna äro 8–9 cm höga. Slingan har huvud med utsträckt tunga, och dess båda ändar bindas ihop med en knut vid stenens nedre kant. Den övre delen av inskriftsytan utfylles av ett kors.

Inskrift:

fiatr · ouk · rakn · þu · letu · risþa · stina · iutiʀ · uitlba
1 5 10 15 20 25 30 35

fiatr *ok Ragna(?) þau létu rista(?) steina eptir* **uitlba.**

fiatr och Ragna(?) de läto rista(?) stenarna efter **uitlba.**

Till läsningen: Runan 1 är jag mest benägen att uppfatta som **f**, tidigare undersökare läsa **k**. Hst är svag, den yttre bst ganska tydlig, den inre svagare men tydligare än hst, i synnerhet i sin övre del. Det troligaste är, att den är huggen. Runan 5 är **r**. Bst är mycket tydlig till en punkt något nedanför inbuktningen, men även den nedre delen, begränsad av vallar, skönjes. Själva basen synes ej. Brate och Helmfrid läsa **l**, hela ordet alltså **kiatl**, enligt deras uppfattning en skrivning för *Ketill*. Runan 38 är sannolikt **b**, vars bst är skadad i sin övre del. Det **i**, som Brate och Helmfrid sett mellan runorna 38 **b** och 39 **a**, kan jag ej upptäcka. Efter dessa runor läser Brate **rn** men framhåller, att de äro otydliga. Jag kan ej se ett spår av några runor här, vilket ej heller Helmfrid har gjort. Där **r** skulle ha stått, är en grop i stenen. Genom att antaga, att 34 **u** är ett upp- och nedvänt **k** kommer Brate fram till att här står *Ketilbiǫrn*.

Runföljderna 1–5 och 34–39 svara icke mot några kända namn. — Namnet 9–12 **rakn** kan antagas vara *Ragna*; det följande **þu** ger vid handen, att man skall räkna med ett kvinnonamn här. *Ragna* förekommer i rsv. med två sörmländska belägg, Sö 14, 177.